

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

ОСВІТА, НАУКА ТА ВИРОБНИЦТВО: РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ

МАТЕРІАЛИ

І Всеукраїнської науково-методичної конференції,

присвяченої

*15-й річниці заснування Шосткинського інституту
Сумського державного університету*

(Шостка, 21 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет

УДК 811.111

АКТУАЛЬНЕ ЧЛЕНУВАННЯ РЕЧЕННЯ ТА ПОРЯДОК СЛІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

М. І. Хворостяна

Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж

210019, м. Вінниця, вул. Нагірна, 13

dronnroot@gmail.com

Наша робота присвячена дослідженню взаємодії актуального членування речення та порядку слів у англійській мові. В англійському мовознавстві комунікативна граматика знаходиться на етапі активного становлення. Тому дослідження засобів тематичного поділу висловлення є актуальним.

Методика дослідження має комплексний характер, який полягає у використанні різних методів та прийомів, що зумовлено метою і конкретними завданнями. Під час вивчення засобів тематичного поділу висловлень було використано описовий (у синхронному зрізі), трансформаційний, компонентний, валентно-дистрибутивний методи та метод позиційних змін. Дослідження взаємодії актуального членування речення та порядку слів в англійській мові було виконане на англійськомовному матеріалі широкого діапазону: 1000 прикладів речень з конситуативним оточенням, вибраних з художніх творів англійських письменників XIX - XX ст.

Дослідження проводилось у 2 етапи: на першому ми дослідили теоретичні основи актуального членування, на другому довели взаємодію порядку слів та актуального членування в англійській мові.

Актуальне членування речення – це членування речення за змістом на дві частини: предмет мовлення і те, що про нього говориться. [2, с.143]

Історія опрацювання учення про актуальне членування речення нараховує уже більше трьох століть. Визначення основи повідомлення і ядра повідомлення є визначальним чинником розмежування теми і реми.

Здебільшого ремотвірні інтенції приписують дієслову як регулярному виразнику у германських мовах присудка, а іменник-підмет кваліфікують як виразник теми. Тема висловлення характеризується трьома диференційними ознаками: 1) вихідний пункт висловлення; 2) актуально менш значуща, ніж рема; 3) частина речення, яка відома і зумовлена попереднім контекстом (носієй “даного”). [1, с.6]

Для реми притаманні такі три диференційні ознаки: 1) містить те, що повідомляється про тему; 2) актуально більш значуща, ніж тема, постає репрезентантом основного змісту повідомлення і є комунікативним центром висловлення; 3) виступає носієм “нового”. [1, с.6]

Здебільшого в реченнєвій структурі тема передує ремі:

Strickland's idea / was to ship on some vessel bound for Australia or New Zealand. [3 с.236]

У ході реалізації тих чи інших комунікативно-ситуативних завдань рема передує темі: необхідність наголосити інформацію і логічно її вичленувати, помістивши на початку повідомлення:

Insolent, willful and singularly pretty / was her aspect. [5 с.4]

Висловлення не може бути без реми, яка становить його комунікативний центр. Наявність же теми в ньому – не обов'язкова. Тематична частина висловлення може й бути експліцитно не вираженою, якщо відома з контексту:

His eyes, pale-blue and rather large, were weary. ... / They seldom lit up. [6, с.3]

Як відомо, англійська мова характеризується сталим порядком слів у тому сенсі, що майже кожне місце граматичного члена речення є у строго фіксованим. Разом з тим

варто сказати, що порядок слів тут залежить від того, яку граматичну функцію виконує в реченні те чи інше слово. Варто відмітити, що:

1. Перш за все очевидно, що варіювання порядку слів залежить від структури і ступеня поширеності речення. Це зауваження не вимагає ілюстрацій.

2. Переміщення різних граматичних членів у реченні обмежується їх синтаксичними відносинами один до одного. Візьмемо формально-граматичне речення:

I returned her love letters to the detectives for filing. [7 с. 44]

Тут можливі найрізноманітніші варіанти розміщення слів:

Her love letters I returned to the detectives for filing. ;

For filing I returned her love letters to the detectives. Але таке варіювання все-таки не є безмежним. Було б, наприклад, порушенням мовних норм розташування слів в наступному порядку:

To the detectives love letters her for filing I returned.

3. Потрібно також мати на увазі, що зміна розташування слів може в окремих випадках привести до зміни синтаксичного значення того чи іншого члена,

Kitty ignored Robbie. [4 с.84] – Robbie ignored Kitty де слово «Kitty» на 1-му місці в реченні виконує функцію підмета, а на останньому – функцію прямого додатку.

4. Нарешті, потрібно врахувати і безсумнівно існуючу в англійській мові, активно підтримувану практикою мовного спілкування тенденцію до постановки граматичних членів на певне місце в реченні (наприклад, постановка узгодженого означення перед головним словом і неузгодженого – після головного слова, іменного присудка після підмета, прямого додатку після присудка, обставин місця й часу на початку або в кінці речення і т. д.)

Здійснюване в допустимих межах варіювання порядку слів є одною із найважливіших умов, що забезпечують розподіл комунікативного навантаження між членами речення, їх перегрупування в інтересах актуального членування.

У всіх розглянутих випадках не враховувалося взаємодії порядку слів з іншими факторами структурної організації речення. Цілком зрозуміло, що при такому неминуче метафізичному підході висловлені у дослідженні зауваження про роль порядку слів в оформленні актуального членування речення можуть мати лише попередній і приблизний характер.

Не існує речення (у живому процесі спілкування), в якому тільки порядок розташування слів вказував би на комунікативну значущість всього висловлювання і, отже, на актуальне членування речення. Тому-то детальне з'ясування функціонально-знаменної ролі порядку слів у структурі речення можливо лише при врахуванні його взаємин з інтонацією.

Список використаної літератури

1. Ковтунова И. И. Современный русский язык. Порядок слов и актуальное членение предложения / И. И. Ковтунова. – М., 1976. – 213 с.
2. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства: Підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів освіти. / М. П. Кочерган – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 368 с.
3. W. Somerset Maugham. The moon and sixpence. / W. S. Maugham – Vinnytsia: NK PUBLISHERS, 2013. – p. 248.
4. Ian Rankin. The Flood. / I. Rankin – London: Orion, 2005. – p. 205
5. Ch. Bronte. Jane Eyre. / Ch. Bronte - London: Penguin Books, 1996. - p. 197
6. J. Galsworthy. The Man of Property. / J. Galsworthy. - N.Y. : Charles Scriber's Sons, 1928. - p. 345
7. Fitzgerald F. S. The Great Gatsby / Fitzgerald F. S. – N.Y. : Charles Scribner's Sons, 1953. – p. 387